

Το δικαίωμα της δημοσιογραφικής έρευνας

Σκιαγράφηση του περιεχομένου του και οριοθέτησή του σε σχέση με το δικαίωμα της προσωπικότητας¹

Η ελευθερία της δημοσιογραφικής έρευνας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση της ελευθερίας των Μ.Μ.Ε.. Στο παραπάνω πλαίσιο είναι αναμφισβήτητο ότι η δημοσιογραφική έρευνα αποτελεί μια αναπόσπαστη πτυχή της ελευθερίας της πληροφόρησης και συνακόλουθα απολαμβάνει της ίδιας υπερνομοθετικής προστασίας. Η παραδοχή ότι η ελευθερία της δημοσιογραφικής έρευνας αποτελεί κεντρικής σημασίας ζήτημα για την ίδια την ελευθερία της πληροφόρησης και συνακόλουθα για τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, δεν αναιρεί το γεγονός ότι η δημοσιογραφική έρευνα αποτελεί μια σημαντική πηγή κινδύνων για το άτομο και την προσωπικότητά του, όταν το τελευταίο τυχαίνει να αποτελεί το αντικείμενό της. Επομένως είναι απαραίτητο να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο το δικαίωμα της προσωπικότητας οριοθετεί το δικαίωμα της δημοσιογραφικής έρευνας, ιδιαίτερα στη σύγχρονη εποχή, όπου η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει καταστήσει εξαιρετικά ευχερή την ολοένα και εντονότερη διείσδυση σε πτυχές της προσωπικότητας και της ιδιωτικής ζωής του ανθρώπου. //

Κατερίνα Χ. Βούλγαρη

Δικηγόρος, Μ.Δ. Αστικού Δικαίου

Οι σύγχρονες εξελίξεις στον τρόπο διεξαγωγής της δημοσιογραφικής έρευνας, είναι οι νέες μορφές της που εμφανίσθηκαν κατά κύριο λόγο στη διάρκεια του 20ου αιώνα και ιδίως η ερευνητική δημοσιογραφική έρευνα, η οποία χαρακτηρίζεται από

την έντονη χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογικών μέσων, προκειμένου να επιτευχθεί η συλλογή των πληροφοριών.

Όπως είναι ευνόμο η χρησιμοποίηση κατά το στάδιο της δημοσιογραφικής έρευνας των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων, τα οποία καθιστούν εξαιρετικά ευχερή την ολοένα και εντονότερη διείσδυση σε πτυχές της προσωπικότητας και της ιδιωτικής ζωής του ανθρώπου, απαραίτητες μέχρι παλαιότερα, εκθέτει σε νέους και έντονους κινδύνους την προσωπικότητα του ανθρώπου. Παρίσταται επομένως ενδιαφέρουσα και χρήσιμη η ενασχόληση με το ειδικότερο περιεχόμενο του δικαιώματος της δημοσιογραφικής έρευνας, καθώς και των ορίων αυτού, ειδικότερα αναφορικά με το δικαίωμα της προσωπικότητας.

I. Εισαγωγικά

Η σημασία της δημοσιογραφικής έρευνας για τη λειτουργία του τύπου άλλα και γενικότερα των ΜΜΕ είναι αναμφισβήτητη. Αποτελεί μια πολύπλοκη διαδικασία που ξεκινά με τον εντοπισμό ενός γεγονότος που ενδιαφέρει την κοινή γνώμη και περιλαμβάνει τη συλλογή των πληροφοριών, την επαλήθευσή τους, την επιλογή και τέλος τη σύνθεσή τους σε ένα πλήρες εννοιολογικό σύνολο, το οποίο και βλέπει το φως της δημοσιότητας². Όπως γίνεται εύκολα κατανοητό η ελευθερία των ΜΜΕ περιλαμβάνει ως λογικό και αυτονόμο προαπαιτούμενο την ελευθερία διεξαγωγής της δημοσιογραφικής έρευνας σε όλα τα στάδιά της, χωρίς την οποία η ελευθερία της ενημέρωσης θα αποτελούσε γράμμα κενό.

Φυσικά, η δημοσιογραφική έρευνα δεν αποτελεί ένα σύγχρονο φαινόμενο. Ωστόσο, η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας, η οποία δεν έχει αφήσει ανεπηρέαστο και το χώρο της ενημέρωσης, έχει αλλάξει δραματικά τις συνισταμένες, με αποτέλεσμα να είναι απαραίτητη μια νέα, σύγχρονη προσέγγιση της ελευθερίας της δημοσιογραφικής έρευνας. Χαρακτηριστικό της διαφοροποίησης που επέφεραν

II. Περιεχόμενο του δικαιώματος της δημοσιογραφικής έρευνας

Όπως γίνεται παγίως δεκτό³ η υπερνομοθετική κατοχύρωση της ελευθερίας του τύπου και γενικότερα των ΜΜΕ, η οποία επιτυγχάνεται μέσω των διατάξεων των άρθρων 14 παρ. 1 και 2, 5 παρ. 1 και 5Α του Συντάγματος, του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ, καθώς και του άρθρου 19 παρ. 2 του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά δικαιώματα, περιλαμβάνει το σύνολο της διαδικασίας ενημέρωσης του κοινού, δηλαδή όλα τα στάδια που διανύει η είδηση μέχρι την δημοσιοποίησή της, επομένως και το στάδιο της δημοσιογραφικής έρευνας. Το παραπάνω είναι βέβαια σε έναν μεγάλο βαθμό αυτονόμο, καθώς απαραίτητη προϋπόθεση της ουσιαστικής ελευθερίας των ΜΜΕ είναι βέβαια η ελευθερία

1. Η παρούσα μελέτη εκπονήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΠΕΑΚ 2 «Πυθαγόρας».

2. Καράκωστας Ι., Το δικαίο των ΜΜΕ, 2005, σελ. 19.

3. Δαγτόγλου Π., Τύπος και Σύνταγμα σελ. 61, ο ίδιος, Ατομικά Δικαιώματα τ. Α, 2005 σελ 577, Καράκωστας Ι., Προσωπικότητα και Τύπος, 2000 σελ. 28 επ., ο ίδιος, Το δικαίο των ΜΜΕ, σελ. 188, Παπαράς, Corpus άρθρο 14 αρ. 7, ΣτΕ 2209/1977 ΤσΣ 1977,636, ΣτΕ 4129, 4130/1980, ΣτΕ 3880/2002 ΝοΒ 2003,1987.

τους κατά την αναζήτηση και συλλογή των πληροφοριών. Η δυνατότητα επέμβασης του κράτους κατά το παραπάνω στάδιο θα καθιστούσε εν τοις πράγμασι την ελευθεροτυπία γράμμα κενό, χωρίς ουσιαστικό αντίκρισμα.

Το γεγονός ότι το ατομικό δικαίωμα της ελευθερίας των ΜΜΕ περιλαμβάνει και την ελευθερία εξασφάλισης πληροφοριών και ειδήσεων, σημαίνει ότι και κατά το στάδιο της δημοσιογραφικής έρευνας απαγορεύεται οποιαδήποτε επέμβαση της πολιτείας, η οποία μπορεί να αναιρέσει ή να παρακωλύσει ουσιαστικά την άσκηση του σχετικού ατομικού δικαιώματος⁴. Επίκληση του παραπάνω αμυντικού δικαιώματος μπορεί να κάνει τόσο ο δημοσιογράφος που συγκεντρώνει πληροφορίες αυτοπροσώπως, όσο και ο εκπρόσωπος των ΜΜΕ που προβαίνει στη συλλογή πληροφοριών μέσω τρίτων⁵.

Η εξουσία απόκρουσης των κρατικών επεμβάσεων εντάσσεται στην αμυντική πλευρά του δικαιώματος της δημοσιογραφικής έρευνας, η ύπαρξη της οποίας δεν αμφισβητείται από την ελληνική θεωρία και νομολογία. Με δεδομένο, όμως, ότι το ελληνικό Σύνταγμα⁶ δεν κατοχυρώνει ρητώς την αξίωση του τύπου έναντι του κράτους προς παροχή πληροφοριών, ενώ το σχετικό ζήτημα δεν έχει ρυθμισθεί ούτε σε επίπεδο απλού νόμου⁷, τίθεται συχνά από τη θεωρία το ερώτημα κατά πόσο η ελευθερία προσβάσεως στις πηγές πληροφόρησης γεννά για τους φορείς της αξίωση (αγωγήμη ή μη) έναντι του κράτους προς παροχή πληροφοριών.

Κατά την κρατούσα στην ελληνική θεωρία άποψη⁸, η έλλειψη ρητής νομοθετικής διάταξης που να προβλέπει την υποχρέωση της διοίκησης να παρέχει πληροφορίες στους δημοσιογράφους, καθιστά δυσχερή την αναγνώριση μιας αντίστοιχης αξίωσης, πολύ περισσότερο αγωγήμη, έναντι του κράτους. Γίνεται, βέβαια, αποδεκτό ότι μια κρατική πληροφοριακή πολιτική, που θα αποσκοπούσε στην απόκρυψη της συμπεριφοράς και των σκοπών των κρατικών οργάνων, θα αντίβαινε πλήρως στο πνεύμα του Συντάγματος, αναγνωρίζεται, ωστόσο, στην κυβέρνηση μια ευρεία εξουσία διαμόρφωσης του τρόπου πληροφόρησης, χωρίς να θεωρείται ότι η συμπεριφορά της αντιβαίνει στις αρχές του δημοκρατικού πολιτεύματος και συνακόλουθα είναι αντισυνταγματική. Στο παραπάνω πλαίσιο υποστηρίζεται από την κρατούσα άποψη ότι το κράτος έχει καταρχάς υποχρέωση να ενημερώνει τους πολίτες για τα γεγονότα της δημόσιας ζωής, ωστόσο η υποχρέωση αυτή δημιουργεί μεν δικαίωμα των πολιτών για πληροφόρηση, δεν γεννά όμως αγωγήμη αξίωση κατά του κράτους⁹.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η παραπάνω άποψη αφορά καταρχάς την παθητική πλευρά του δικαιώματος πληροφόρησης, δηλαδή το δικαίωμα των πολιτών να λαμβάνουν γνώση των ζητημάτων που άπτονται του δημόσιου βίου, προκειμένου να σχηματίσουν ολοκληρωμένη πολιτική άποψη¹⁰. Όσον αφορά, όμως, την περίπτωση των δημοσιογράφων και το δικαίωμά τους να προβαίνουν στην

άντληση και συλλογή πληροφοριών από κρατικές πηγές, επισημαίνεται από μερίδα της θεωρίας¹¹ ότι θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το Σύνταγμα κατοχυρώνει την ελευθερία του τύπου όχι μόνο ως ατομικό δικαίωμα, αλλά και ως θεσμική εγγύηση. Στο παραπάνω πλαίσιο η αναγνώριση μιας αξίωσης, έστω και μη αγωγήμη, ελλείψει ρητής νομοθετικής πρόβλεψης, έναντι του κράτους προς παροχή πληροφοριών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την εκπλήρωση της αποστολής του τύπου, η οποία αποτελεί και αντικείμενο κρατικής εγγυήσεως.

Όσον αφορά το παραπάνω ζήτημα ενδιαφέρον παρουσιάζει η υπ' αριθμόν 3880/2002 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας¹², η οποία αντιμετώπισε το ζήτημα του κατά πόσον η άρνηση του Διευθυντή ενός Δημόσιου Νοσοκομείου να επιτρέψει σε δημοσιογράφο να λάβει συνέντευξη από τον Διευθυντή μιας κλινικής είναι παράνομη ως αντιβαίνουσα στο υπερνομοθετικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της δημοσιογραφικής έρευνας. Η σχετική απόφαση κρίνει εν τέλει ότι η άρνηση του Διοικητή ήταν νόμιμη, προβαίνουσα σε στάθμιση των αντικρουόμενων συμφερόντων, δηλαδή αφενός του δικαιώματος της δημοσιογραφικής έρευνας και αφετέρου της ανάγκης ομαλής λειτουργίας των δημόσιων νοσοκομείων. Παρά το γεγονός ότι δεν αναφέρεται ρητώς σε ύπαρξη αξίωσης του δημοσιογράφου έναντι του κράτους προς παροχή πληροφοριών, το γεγονός ότι προκειμένου να απορρίψει τη σχετική αίτηση ακυρώσεως προβαίνει στη σχετική στάθμιση συμφερόντων, καταδεικνύει την αναγνώριση καταρχάς της ύπαρξης της σχετικής αξιώσεως, η οποία απλώς υπόκειται σε περιορισμούς κατά τον τρόπο άσκησής της και στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν ήταν νόμιμη, καθώς ασκήθηκε κατά τρόπο που παρεμπόδιζε ουσιαστικά και χωρίς εύλογη αιτία τη λειτουργία του ιδρύματος.

Παρά ταύτα, κατά την μάλλον κρατούσα γνώμη¹³ η υπερνομοθετική κατοχύρωση της ελευθερίας του τύπου δεν μπο-

4. ΣτΕ 3880/2002 ΝοΒ 2003,1987.

5. *Καράκωστας Ι.*, Το δικαίο των ΜΜΕ, σελ. 188.

6. Συνταγματική κατοχύρωση της αξίωσης του τύπου προς παροχή πληροφοριών προβλέπεται από το άρθρο 38 παρ. 3 του πορτογαλικού Συντάγματος της 2.4.1976. Για τη δικονομία στη γερμανική θεωρία σχετικά με τη θεμελίωση της σχετικής αξίωσης πληροφόρησης στο Σύνταγμα ή το νόμο βλ. ειδικότερα *Δαγτόγλου Π.*, Ατομικά Δικαιώματα τ. Α, 2005 σελ. 577 υπ. 65

7. Για τους σχετικούς νόμους που έχουν θεσπισθεί σε άλλες έννομες τάξεις βλ. ειδικότερα *Δαγτόγλου Π.*, Ατομικά Δικαιώματα τ. Α, 2005 σελ. 577 υπ. 66.

8. *Δαγτόγλου Π.*, Τύπος και Σύνταγμα σελ. 62 επ., ιδίου Ατομικά Δικαιώματα τ. Α', 2005 σελ. 577-578.

9. *Δαγτόγλου Π.*, Τύπος και Σύνταγμα σελ. 62 επ, *Μιχαηλίδης - Νουάρος Γ.*, Το απαραβίαστο του ιδιωτικού βίου, ΤοΣ 1983,369 [383-384], *Παραράς*, Corpus άρθρο 14 αρ. 19 επ.

10. *Καράκωστας Ι.*, Το δικαίο των ΜΜΕ, σελ. 194.

11. *Καράκωστας Ι.*, Το δικαίο των ΜΜΕ, σελ. 193 επ. με περαιτέρω παραπομπές και στη γερμανική θεωρία.

12. ΝοΒ 2003,1987.

13. Βλ. π.π. υποσημείωση 9.

ρεί να αποτελέσει βάση για την αποδοχή μιας αγωγής αξίωσης έναντι του κράτους προς παροχή πληροφοριών. Συνακόλουθα η άντληση πληροφοριών από το κράτος μπορεί να επιτευχθεί και για τους δημοσιογράφους μόνο στο πλαίσιο του δικαιώματος του «αναφέρεσθαι» που κατοχυρώνεται από το άρθρο 10 του Συντάγματος, καθώς και στο πλαίσιο του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (Ν 2690/1999)¹⁴, δυνατότητα η οποία παρέχεται, άλλωστε, σε όλους τους πολίτες. Σύμφωνα με τη συνταγματική διάταξη του άρθρου 10 η Διοίκηση είναι υποχρεωμένη να απαντά αιτιολογημένα στα αιτήματα των πολιτών προς παροχή πληροφοριών, ενώ το άρθρο 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας προβλέπει το δικαίωμα πρόσβασης κάθε ενδιαφερόμενου στα διοικητικά στοιχεία υπό τους προβλεπόμενους, βέβαια, περιορισμούς. Τα παραπάνω δικαιώματα μπορούν βέβαια να ασκηθούν και από τους εκπροσώπους των ΜΜΕ, κατά τη διαδικασία της δημοσιογραφικής έρευνας.

Ωστόσο, είναι νομίζω αναμφίβολο, ότι, ενόψει του κεντρικού ρόλου που παίζουν τα ΜΜΕ στη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, η αναγνώριση στους δημοσιογράφους μόνο του παραπάνω περιορισμένου δικαιώματος δεν επαρκεί για τη διασφάλιση του θεσμικού τους ρόλου. Επομένως, ανεξαρτήτως της αναγνώρισης ή μη μιας ευθείας αξιώσεως πληροφόρησης έναντι του κράτους, θα πρέπει τουλάχιστον να γίνει δεκτό ότι η γενική αρχή της ελευθερίας προσβάσεως στις πηγές πληροφόρησης, η οποία κατοχυρώνεται υπερνομοθετικά στο πλαίσιο της ελευθερίας των ΜΜΕ, σε κάθε περίπτωση επηρεάζει ως κατευθυντήρια γραμμή την ερμηνεία των διατάξεων που έχουν ως αντικείμενο την παροχή πληροφοριών εκ μέρους του κράτους. Συνακόλουθα σε περιπτώσεις που η παροχή πληροφοριών εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια της Διοίκησης ή απαιτείται προς τούτο η ύπαρξη ειδικού έννομου συμφέροντος για τη λήψη της πληροφορίας, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από τη Διοίκηση κατά τη διαμόρφωση της σχετικής της κρίσης και το υπερνομοθετικά κατοχυρωμένο δικαίωμα των ΜΜΕ να συλλέγουν πληροφορίες. Σε περίπτωση δε διακινδύνευσης άλλου έννομου αγαθού λόγω της επιδιωκόμενης πληροφόρησης, εφόσον η εναρμόνισή του με τη δημοσιογραφική πληροφόρηση είναι εν προκειμένω ανέφικτη, η Διοίκηση οφείλει να προβεί σε στάθμιση των συγκρουόμενων συμφερόντων, προκειμένου να κριθεί σε πιο έννομο αγαθό θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη συγκεκριμένη περίπτωση¹⁵.

III. Περιορισμοί του δικαιώματος της δημοσιογραφικής έρευνας

A. Γενικά

Όπως αναφέρθηκε αναλυτικώς παραπάνω, το δικαίωμα των δημοσιογράφων να αναζητούν και συλλέγουν πληρο-

φορίες καλύπτεται από υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις, οι οποίες αποδίδουν τη σημασία που έχει η ακώλυτη άσκηση της δημοσιογραφικής έρευνας για την ίδια τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Ωστόσο η άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης αναζήτησης και συλλογής πληροφοριών εκ μέρους των ΜΜΕ δεν είναι απεριόριστη, αλλά όπως προκύπτει και από την ίδια τη διατύπωση του άρθρου 14 παρ. 1 του Συντάγματος¹⁶ και του άρθρου 10 παρ. 2 ΕΣΔΑ¹⁷ τελεί υπό την επιφύλαξη της τήρησης των γενικώς ισχυόντων κανόνων δικαίου της κείμενης νομοθεσίας.

Η ως άνω επιφύλαξη έχει καταρχάς την έννοια ότι εφαρμόζεται μόνο στην περίπτωση γενικών νόμων, δηλαδή των νόμων που προστατεύουν εν γένει ένα έννομο αγαθό, ανεξάρτητα από ένα συγκεκριμένο πρόσωπο ή μια ορισμένη γνώμη¹⁸. Περαιτέρω οι γενικοί περιορισμοί που θέτουν οι νόμοι του κράτους πρέπει να εφαρμόζονται στη συγκεκριμένη περίπτωση μόνο εφόσον και στο μέτρο που είναι αναγκαίοι¹⁹ και πρόσφοροι σε μια δημοκρατική κοινωνία για την προστασία του συγκρουόμενου με την ελευθερία της δημοσιογραφικής έρευνας έννομου αγαθού και όχι δυσανάλογα επαχθείς σε σχέση με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, ενώ σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να προσβάλλουν εν τέλει τον απαραβίαστο πυρήνα της ελευθερίας του τύπου²⁰.

B. Η προστασία της προσωπικότητας ως όριο της δημοσιογραφικής έρευνας

Η προσωπικότητα του ανθρώπου περιλαμβάνει κάθε αγαθό που συνδέεται στενά και αναπόσπαστα με το πρόσωπο ως ύπαρξη φυσική, ηθική, κοινωνική και πνευματική.²¹ Το περιεχόμενο του σχετικού δικαιώματος είναι ευρύτατο και σε ένα βαθμό αόριστο, κατά τρόπο που να είναι δυνατόν να καταλαμβάνει κάθε έκφανση της προσωπικότητας του

14. Βλ. και άρθρο 16 Ν 1599/1986.

15. *Καράκωστας Ι.*, Το δίκαιο των ΜΜΕ, σελ. 191.

16. «Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και διά του τύπου τους στοχασμούς του τπρώντας τους νόμους του Κράτους»

17. «Η άσκηση των ελευθεριών τούτων, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνες δύναται να υπαχθή εις ωρισμένας διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπόμενους υπό του νόμου και αποτελούντας αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία διά την εθνικήν ασφάλειαν, την προάσπιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, την προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδιση της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή την διασφάλισιν του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας». Πρβλ. και άρθρο 19 παρ. 3 Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά δικαιώματα.

18. *Δαγτόγλου Π.*, Ατομικά Δικαιώματα τ. Α', 2005 σελ. 610.

19. Το άρθρο 10 παρ. 2 της ΕΣΔΑ αναφέρει ρητώς την προϋπόθεση της αναγκαιότητας των θεσπιζόμενων περιορισμών («αναγκαία μέτρα σε μια δημοκρατική κοινωνία»).

20. *Δαγτόγλου Π.*, Ατομικά Δικαιώματα τ. Α', 2005 σελ. 610-611, ο ίδιος, Τύπος και Σύνταγμα, σελ. 108.

21. *Καράκωστας Ι.*, Αστικός Κώδικας Ι, άρθρο 57 αρ. 518.

ατόμου. Η προστασία του δικαιώματος της προσωπικότητας απορρέει από τη γενική διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος για τον σεβασμό και την προστασία της αξίας του ατόμου και του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος και προστατεύεται ειδικά στο άρθρο 57 ΑΚ.

Στο πλαίσιο της δημοσιογραφικής έρευνας, όπως και γενικότερα της δράσης των ΜΜΕ, ένα από τα αγαθά που συνυψεύονται, είναι το δικαίωμα της προσωπικότητας. Εξ ορισμού στις περισσότερες περιπτώσεις οι πληροφορίες που αναζητούν οι εκπρόσωποι των ΜΜΕ, προκειμένου να έχουν ενδιαφέρον για το κοινό, εμπίπτουν σε ένα πεδίο δράσης που ο κάθε άνθρωπος δεν επιθυμεί οικειοθελώς να αποκαλύψει. Προσβολή της προσωπικότητας από τη δράση των εκπροσώπων των ΜΜΕ σημαίνει κατ' ουσία τη σύγκρουση δύο ομοειδών δικαιωμάτων, αφενός του δικαιώματος της προσωπικότητας του ατόμου που υπέστη την προσβολή σε μια έκφανση της προσωπικότητάς του και αφετέρου του ατόμου που προέβη στην προσβολή στο πλαίσιο της άσκησης της ελευθερίας ανάπτυξης της προσωπικότητάς του²².

Προκειμένου, λοιπόν, να διαπιστωθεί αν η επέμβαση των ΜΜΕ στην προσωπικότητα ενός ατόμου είναι εν προκειμένω δικαιολογημένη ή αντίθετα υπερβαίνει τα θεμιτά όρια, συνιστώντας προσβολή της προσωπικότητάς του, είναι απαραίτητο να διαπιστωθεί κάθε φορά αν θα πρέπει να δοθεί προβάδισμα στην ελευθερία της δημοσιογραφικής έρευνας ή στο δικαίωμα της προσωπικότητας, το οποίο θίγεται στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Γ. Στάθμιση αντικρουόμενων συμφερόντων

Σε περίπτωση που η ελευθερία της πληροφόρησης συγκρούεται με άλλο έννομο αγαθό, εφόσον η αναρμόνισή τους είναι ανέφικτη, η λύση δίνεται βάσει της σταθμίσεως των αντικρουόμενων συμφερόντων, δηλαδή αφενός της δημοσιογραφικής ελευθερίας και αφετέρου του προσβαλλόμενου από αυτήν αγαθού²³. Ειδικώς στην περίπτωση όπου η δημοσιογραφική έρευνα συγκρούεται με την αξίωση προστασίας των αγαθών της προσωπικότητας, η στάθμιση των αντικρουόμενων συμφερόντων είναι ιδιαίτερα δυσχερής με δεδομένο ότι τόσο η δημοσιογραφική έρευνα, όσο και η προστασία της προσωπικότητας αποτελούν συνταγματικά προστατευόμενα έννομα αγαθά. Στην περίπτωση αυτή με δεδομένο ότι οι συνταγματικές αρχές είναι καταρχάς όλες ισότιμες και δεν επιδέχονται ιεράρχηση²⁴ είναι αδύνατον να γίνει εκ των προτέρων αόριστη και γενική στάθμιση των συγκρουόμενων αγαθών, αλλά απαιτείται η στάθμιση να πραγματοποιείται ενόψει των περιστατικών της συγκεκριμένης περίπτωσης²⁵.

Προκειμένου να είναι εφικτή η στάθμιση των δύο έννομων αγαθών είναι απαραίτητο να επιχειρείται σε κάθε περίπτωση ένας εγγύτερος προσδιορισμός και ενδεχομέ-

νως και διαβάθμιση τόσο της προστατευτέας έκφανσης της προσωπικότητας, όσο και του επίσης άξιου προστασίας ενδιαφέροντος του κοινού προς πληροφόρηση²⁶. Στο παραπάνω πλαίσιο και παρά την αδυναμία καθιέρωσης γενικών κριτηρίων, τα οποία ως τέτοια εφαρμόζονται σε κάθε περίπτωση σύγκρουσης της δημοσιογραφικής έρευνας με το δικαίωμα της προσωπικότητας, μπορούν ωστόσο να διακριθούν ορισμένα στάδια²⁷ τα οποία ακολουθούνται κατά τη στάθμιση των αντικρουόμενων αγαθών, προκειμένου να διαπιστωθεί *in concreto* σε πιο από τα συγκρουόμενα έννομα αγαθά θα πρέπει να δοθεί προβάδισμα.

Σε ένα πρώτο στάδιο θα πρέπει να διαπιστωθεί αν εθίγη το δικαίωμα της προσωπικότητας και, σε καταφατική περίπτωση, ο βαθμός της προσβολής του σχετικού δικαιώματος. Προκειμένου να διαπιστωθεί αν στη συγκεκριμένη περίπτωση επήλθε πράγματι προσβολή της προσωπικότητας λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι βάση του δικαιώματος της προσωπικότητας αποτελεί η σκέψη του αυτοπροσδιορισμού²⁸. Η έκταση της αξίωσης σεβασμού της προσωπικότητας καθορίζεται κυρίως από τον φορέα το δικαιώματος, στον οποίο επαφίεται η περιχάραξη της κοινωνικής του παρουσίας και ο οποίος μπορεί να θέσει εκτός πλαισίου προστασίας ορισμένες εκφάνσεις της προσωπικότητάς του. Περαιτέρω στο πλαίσιο του αυτοπροσδιορισμού των ορίων προστασίας της προσωπικότητας γίνεται δεκτό ότι ο φορέας του δικαιώματος οφείλει να ανέχεται επεμβάσεις στο δικαίωμά του που απορρέουν από τον τρόπο ζωής που ο ίδιος επέλεξε²⁹. Σε περίπτωση κατάφασης της προσβολής του δικαιώματος της προσωπικότητας, προκειμένου να διαπιστωθεί η βαρύτητα της σχετικής προσβολής, λαμβάνονται υπόψη καταρχάς ο τόπος και ο χρόνος εκδήλωσης της προσβολής, καθώς και οι ειδικότερες συνθήκες υπό τις οποίες έλαβε χώρα. Π.χ. η φωτογράφιση του προσώπου στον ιδιωτικό του χώρο και σε στιγμές που εντάσσονται στον κύκλο του ιδιωτικού του βίου, αναμφίβολα συνιστούν βαρύτερη προσβολή της προσωπικότητας από τη φωτογράφιση κατά την εκδήλωση των δημόσιων πλευρών της ζωής του.

Προκειμένου να μπορέσει να διενεργηθεί η στάθμιση των αντικρουόμενων συμφερόντων είναι απαραίτητο να διαπιστωθεί η βαρύτητα της αξίωσης πληροφόρησης του κοινού, η οποία μπορεί στη συγκεκριμένη περίπτωση να

22. Καράκωστας Ι., Το δίκαιο των ΜΜΕ, σελ. 224-225.

23. Δαγτόγλου Π., Ατομικά Δικαιώματα τ. Α', 2005 σελ. 617, Καράκωστας Ι., Το δίκαιο των ΜΜΕ, σελ. 191.

24. Μάνεσης, Ατομικές ελευθερίες, σελ. 64 επ.

25. Δαγτόγλου Π., Ατομικά Δικαιώματα τ. Α', 2005 σελ. 617.

26. Δαγτόγλου Π., Ατομικά Δικαιώματα τ. Α', 2005 σελ. 617.

27. Καράκωστας Ι., Το δίκαιο των ΜΜΕ, σελ. 199.

28. Καράκωστας Ι., Το δίκαιο των ΜΜΕ, σελ. 204.

29. Γαρουφαλιά Ο., Η προσβολή του δικαιώματος της προσωπικότητας από τα ΜΜΕ, ΔιΜΜΕ 2006,487 [489].

δικαιολογεί την επέμβαση στην προσωπικότητα του υποκειμένου. Αφειρητία για τη θέσπιση των κριτηρίων, βάσει των οποίων θα πρέπει να διαπιστώνεται η βαρύτητα του ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης, είναι ο θεσμικός ρόλος των ΜΜΕ ως παραγόντων ενημέρωσης του κοινού και παροχής δημόσιας πληροφόρησης. Επομένως θα πρέπει να διαπιστωθεί κατά πόσον η συγκεκριμένη πληροφορία είναι αναγκαία και πρόσφορη προκειμένου να εξυπηρετηθεί στη συγκεκριμένη περίπτωση η ανάγκη του κοινού για ενημέρωση. Τα κριτήρια στη συγκεκριμένη περίπτωση μπορούν να αντληθούν καταρχάς από τις συνταγματικές διατάξεις. Από τις αρχές του δημοκρατικού πολιτεύματος προκύπτει ότι δικαίωμα πληροφόρησης είναι αναμφίβολα σημαντικό στις περιπτώσεις που η πληροφορία αφορά τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος υπό την έννοια ότι συντελεί στη διαμόρφωση της πολιτικής βούλησης της κοινής γνώμης. Περαιτέρω η πολιτιστική, οικονομική, επιστημονική ή κοινωνική σημασία μιας πληροφορίας, καθώς και η γνώση σημαντικών ιστορικών γεγονότων, δικαιολογούν το ενδιαφέρον του κοινού για πληροφόρηση, καθώς προάγουν το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της ακώλυτης ανάπτυξης της προσωπικότητας, που επιτυγχάνεται μέσω της ενημέρωσης³⁰.

Πέραν όμως από τη διαπίστωση αν στη συγκεκριμένη περίπτωση το συμφέρον ενημέρωσης του κοινού εμφανίζεται σημαντικότερο από την αξίωση προστασίας της προσωπικότητας ή το αντίθετο, προκειμένου να ολοκληρωθεί η στάθμιση των συγκρουόμενων συμφερόντων θα πρέπει να ελεγχθεί και από την άποψη της εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας³¹. Ειδικότερα θα πρέπει να διαπιστωθεί αν στη συγκεκριμένη περίπτωση ο βαθμός της προσβολής της ιδιωτικής σφαίρας είναι ανάλογος προς το προστατευτέο στη συγκεκριμένη περίπτωση δημόσιο συμφέρον της ενημέρωσης του κοινού ή αν αντιθέτως η προσβολή είναι επαχθέστερη του αναγκαίου μέτρου³².

Δ. Ειδικότερες εκφάνσεις του δικαιώματος της προσωπικότητας που υπόκεινται σε προσβολή κατά το στάδιο της δημοσιογραφικής έρευνας

Πέραν της γενικής παρουσίασης των σταδίων που ακολουθούνται κατά τη στάθμιση σε περίπτωση σύγκρουσης του δικαιώματος της δημοσιογραφικής έρευνας με το δικαίωμα στην προσωπικότητα, με δεδομένο ότι κατά το στάδιο της δημοσιογραφικής έρευνας προσβάλλονται συνήθως τα επιμέρους αγαθά της προσωπικότητας, ενώ η προσωπικότητα ως ενιαίο δικαίωμα απειλείται κυρίως στο στάδιο της δημοσίευσης, θα ήταν χρήσιμο στο σημείο αυτό να παρουσιαστούν και κατ' ιδίαν οι κύριες εκφάνσεις της προσωπικότητας που υπόκεινται πιο συχνά σε προσβολή κατά το στάδιο της δημοσιογραφικής έρευνας και ο τρόπος με τον οποίο συγκεράζονται σε κάθε περίπτωση τα δυο αντιτιθέμενα δικαιώματα.

α. Η εικόνα του προσώπου

Όπως είναι ευνόμο η εικόνα του προσώπου υπόκειται πολύ συχνά σε προσβολή κατά το στάδιο της δημοσιογραφικής έρευνας. Η φωτογράφιση ή μαγνητοσκοπήση του προσώπου σε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο αποτελούν ίσως τα πιο συνθησιμένα μέσα που χρησιμοποιούνται από τους εκπροσώπους των ΜΜΕ κατά το στάδιο της έρευνάς τους.

Η εικόνα του προσώπου αποτελεί αναμφισβήτητα αυτοτελή έκφανση της προσωπικότητάς του, η οποία ως τέτοια προστατεύεται στο πλαίσιο του άρθρου 57 ΑΚ. Ο σεβασμός προς τον άνθρωπο επιβάλλει να γίνεται δεκτό ότι εναπόκειται αποκλειστικά σε αυτόν να επιλέγει τον τόπο και χρόνο της απεικόνισης της μορφής του, καθώς και το αν η εικόνα του θα εκτεθεί ή όχι σε δημόσια θέα³³. Η ένταξη της εικόνας του προσώπου στο πλαίσιο της προστασίας του απολύτου δικαιώματος της προσωπικότητας σημαίνει ότι η αποτύπωση της εικόνας του ατόμου (φωτογράφιση, μαγνητοσκοπήση) συνιστά σε κάθε περίπτωση παράνομη προσβολή της προσωπικότητας³⁴, εκτός αν υπάρχει συναίνεση του προσώπου ή αν η λήψη της εικόνας του δικαιολογείται από κάποιο υπέρτερο συμφέρον.

Καταρχάς το αν υφίσταται συναίνεση του υποκειμένου σε περιπτώσεις φωτογραφήσεως δεν είναι πάντοτε εύκολο να διαπιστωθεί. Η συναίνεση του φωτογραφιζόμενου μπορεί να συναχθεί από τις συνθήκες υπό τις οποίες γίνεται η λήψη της εικόνας³⁵. Χαρακτηριστική ως προς το σημείο αυτό είναι η ΠΠρθεσ 26488/2001,³⁶ όπου το δικαστήριο προκειμένου να συνάγει την έλλειψη συναίνεσης κάνει τη σκέψη ότι η φωτογραφηθείσα «απεικονίζεται με στραμμένο το πρόσωπο στο φακό, δίχως όμως το βλέμμα να κατευθύνεται σ' αυτόν». Περαιτέρω ως κριτήριο για την ύπαρξη ή μη συναίνεσης λαμβάνεται υπόψη το αν η φωτογραφία ελήφθη σε ιδιωτικό ή δημόσιο χώρο, χωρίς όμως ο τόπος λήψης της εικόνας να είναι το μοναδικό κριτήριο, αφού το άτομο, ακόμη και σε δημόσιο χώρο, μπορεί να υποδηλώνει την επιθυμία του να μην είναι αντικείμενο δημόσιας παρατήρησης³⁷. Στις περιπτώσεις φωτογράφισης θεωρείται ότι υπάρχει σιωπηρή συναίνεση προς λήψη της φωτογραφίας και αναπαραγωγή, όταν για τη λήψη της φωτογραφίας ο φωτογραφούμενος

30. Καράκωστας Ι., Το δικαίωμα των ΜΜΕ, σελ. 192.

31. Δαγτόγλου Π., Ατομικά Δικαιώματα τ. Α', 2005 σελ. 618.

32. Δαγτόγλου Π., Ατομικά Δικαιώματα τ. Α', 2005 σελ. 617-618, Καράκωστας Ι., Το δικαίωμα των ΜΜΕ, σελ. 199, 200.

33. Καράκωστας Ι., Προσωπικότητα και Τύπος, 2000 σελ. 65, ο ίδιος, Το δικαίωμα των ΜΜΕ, σελ. 205.

34. Καράκωστας Ι., Το δικαίωμα των ΜΜΕ, σελ. 205, ο ίδιος, Αστικός Κώδικας τ. 1 άρθρο 57 αρ. 528. Βασιλακάκι Γ., Ηθική βλάβη και ΜΜΕ, ΕπισκεΔ 2004,285, ΜΠρΑθ 959/2004 Αρμ 2005,203, ΑΠ 411/2002 ΕλΔ 43,1692, ΠΠρΑθ 1189/2001 ΧρΙΔ 2001,416.

35. Βλ. και ΠΠρΑθ 207/2005 ΔιΜΜΕ 2005,410.

36. Αρμ 2003,931.

37. Βασιλακάκι Γ., Ηθική βλάβη και ΜΜΕ, ΕπισκεΔ 2004,287.

λαμβάνει αμοιβή³⁸, ωστόσο και στις περιπτώσεις αυτές η λήψη της αμοιβής και η τεκμαιρόμενη συναίνεση του τρίτου καλύπτει τη συγκεκριμένη χρήση της εικόνας του και όχι την περιόριστη χρήση της για άλλους διαφορετικούς σκοπούς³⁹.

Στην περίπτωση σύγκρουσης του δικαιώματος της προσωπικότητας, υπό την ειδικότερη έκφραση της προστασίας της εικόνας του ανθρώπου, με το δικαίωμα των ΜΜΕ προς αναζήτηση πληροφοριών, εφόσον δεν συντρέχει συναίνεση του υποκειμένου, θα πρέπει -όπως αναφέρθηκε παραπάνω- να γίνει στάθμιση των συγκρουόμενων αγαθών, προκειμένου να διαπιστωθεί αν η προσβολή είναι παράνομη ή όχι.

Σε ένα πρώτο επίπεδο θα πρέπει να αξιολογηθεί η βαρύτητα της προσβολής της προσωπικότητας του ατόμου. Προκειμένου να διαπιστωθεί ο βαθμός της επέμβασης λαμβάνονται καταρχάς υπ' όψη οι συνθήκες υπό τις οποίες ελήφθη η φωτογραφία του θιγόμενου προσώπου και ειδικότερα ο τόπος και ο χρόνος λήψης της φωτογραφίας, το αν αυτή ελήφθη εν γνώσει του υποκειμένου ή κρυφά κ.λπ.⁴⁰ Έτσι, η φωτογράφιση ενός προσώπου στο πλαίσιο των εκδηλώσεων της ιδιωτικής του ζωής και σε ιδιωτικό χώρο, σαφώς συνιστά βαρύτερη προσβολή της προσωπικότητας από τη φωτογράφιση κατά τις εκδηλώσεις του δημόσιου βίου του. Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι το γεγονός ότι ορισμένες εκδηλώσεις του προσώπου λαμβάνουν χώρα δημόσια δεν σημαίνει αυτόματα ότι δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως εκδηλώσεις του ιδιωτικού του βίου και να προστατεύονται αυστηρότερα. Ειδικότερα, πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία, δείχνουν μια έντονη τάση των δικαστηρίων να αναγνωρίσουν ένα ευρύτερο πλαίσιο ιδιωτικότητας, το οποίο δεν περιορίζεται στον απόλυτο προσωπικό χώρο του ατόμου, αλλά καταλαμβάνει και της δραστηριότητές του, που εκδηλώνονται μεν σε δημόσιο χώρο, αλλά έχουν μια έντονα ιδιωτική χροιά⁴¹.

Μετά τη διαπίστωση της βαρύτητας της επεμβάσεως, εξετάζονται τα συγκρουόμενα συμφέροντα, προκειμένου να διαπιστωθεί αν στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι επιτρεπτή η φωτογράφιση του ατόμου στο πλαίσιο διεξαγωγής της δημοσιογραφικής έρευνας. Ο ρόλος των ΜΜΕ, ως παραγόντων ενημέρωσης του κοινού και δημόσιας πληροφόρησης, μπορεί σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση να οδηγήσει στην αποδοχή ενός δικαιολογημένου ενδιαφέροντος εκ μέρους των δημοσιογράφων, το οποίο στη συγκεκριμένη περίπτωση δικαιολογεί τη φωτογράφιση του προσώπου. Έτσι, γίνεται δεκτό ότι η λήψη φωτογραφιών ατόμων της επικαιρότητας, απόλυτης (πολιτικοί, καλλιτέχνες, αθλητές κ.λπ.) ή σχετικής (κατηγορούμενος σε ποινική δίκη)⁴² ή ατόμων γενικά της σύγχρονης ιστορίας είναι επιτρεπτή και χωρίς τη συναίνεση τους, καθώς στη συγκεκριμένη περίπτωση υπάρχει δικαιολογημένο ενδιαφέρον του κοινού προς ενημέρωση⁴³. Ωστόσο και στις περιπτώσεις αυτές το δικαίωμα λήψης της φωτογραφίας δεν είναι απεριόρι-

στο, άλλα δικαιολογείται στην περίπτωση που αυτή γίνεται στο πλαίσιο της ιδιότητάς τους και για την ενημέρωση και πληροφόρηση του κοινού⁴⁴. Σε κάθε περίπτωση, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, κατά τη στάθμιση των αντικρουόμενων συμφερόντων λαμβάνεται υπόψη και η αρχή της αναλογικότητας, επομένως θα πρέπει να διαπιστωθεί αν στη συγκεκριμένη περίπτωση η ικανοποίηση του δημοσίου συμφέροντος για την ενημέρωση του κοινού μπορεί να συντελεσθεί μόνο με την αποτύπωση της εικόνας του προσώπου ή αν μπορεί να χρησιμοποιηθεί κάποιο πιο ήπιο μέσο. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να σημειωθεί ότι ακόμη και αν με την παραπάνω στάθμιση συμφερόντων διαπιστωθεί ότι η λήψη της φωτογραφίας είναι εν προκειμένω δικαιολογημένη, αυτό δεν σημαίνει υποχρεωτικά ότι επιτρέπεται και η διάδοσή της, αλλά το τελευταίο αποτελεί αντικείμενο νέας στάθμισης συμφερόντων. Έτσι, π.χ. η λήψη της φωτογραφίας ενός προσώπου μπορεί να κρίνεται απαραίτητη για τη διενέργεια της δημοσιογραφικής έρευνας, αλλά η ικανοποίηση του ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης μπορεί να επιτυγχάνεται και χωρίς την αναγνώριση της ταυτότητάς του κατά τη δημοσίευση. Στην περίπτωση αυτή, ενώ η λήψη της φωτογραφίας είναι καθ' όλα νόμιμη, θα ήταν παράνομη η περαιτέρω δημοσιοποίησή της χωρίς τη φροντίδα για την απόκρυψη της ταυτότητας του εικονιζόμενου προσώπου⁴⁵.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η αυθαίρετη φωτογράφιση ενός προσώπου πέραν από προσβολή της προσωπικότητάς του και παράβαση συνακόλουθα του άρθρου 57 ΑΚ μπορεί να εμπίπτει και στο πεδίο εφαρμογής της ειδικής νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδο-

38. Βλ. ενδεικτικά ΕφΘεο 2147/2001 Αρμ 2002,1161, ΕφΑθ 3346/1996 ΕΛΔ 1998,665.

39. Γαρουφαλιά Ο., Η προσβολή του δικαιώματος της προσωπικότητας από τα ΜΜΕ, ΔιΜΜΕ 2006,487 [493].

40. Καρακώστας Ι., Το δικαίο των ΜΜΕ, σελ. 206.

41. Βλ. ΕΔΔΑ αποφ. 28.1.2003 (Peck κατά Ηνωμένου Βασιλείου), ΔιΜΜΕ 2004, 434, ΕΔΔΑ αποφ. 24.6.2004 (von Hannover κατά Γερμανίας), Ν. Αλιβιζάτου, Ιδιωτικότητα και δημοσιοποίηση, ΔιΜΜΕ 2005,14 επ., Μαρκέζιν Β., Η προστασία του ιδιωτικού βίου των δημόσιων προσώπων. Οι υποθέσεις Καρολίνας του Μονακό, Κάθριν Ζέτα Τζούνς και Ναόμι Κάμπελ από σκοπιάς συγκριτικού δικαίου, ΔτΑ 2005,11 επ.

42. Ως κριτήριο για τη διάκριση μεταξύ προσώπων της απόλυτης και σχετικής επικαιρότητας χρησιμοποιείται η χρονική διάρκεια του ενδιαφέροντος του κοινού για το συγκεκριμένο πρόσωπο. Για τους κινδύνους της τεχνικής αυτής οριοθέτησης βλ. Καρακώστας Ι., Το δικαίο των ΜΜΕ, σελ. 207.

43. ΕφΘεο 2147/2001 Αρμ 2002,1161.

44. ΕφΘεο 2147/2001 Αρμ 2002,1161, ΕφΘεο 3424/1989 Αρμ 43,1205, Γαρουφαλιά Ο., Η προσβολή του δικαιώματος της προσωπικότητας από τα ΜΜΕ, ΔιΜΜΕ 2006,487 [494], ΕΔΔΑ αποφ. 24.6.2004 (von Hannover κατά Γερμανίας), Ν. Αλιβιζάτου, Ιδιωτικότητα και δημοσιοποίηση, ΔιΜΜΕ 2005,14 [18,19], Μαρκόπουλος Ν., Προστασία της ιδιωτικής ζωής και ελευθερία της έκφρασης. Σημείωμα στην απόφαση του ΕΔΔΑ της 24ης Ιουνίου 2004 Von Hannover c. Allemagne ΔτΑ 2005,587 [589].

45. ΕφΘεο 2147/2001 Αρμ 2002,1161, Καρακώστας Ι., Το δικαίο των ΜΜΕ, σελ. 206.

μένων, εφόσον συντρέχουν οι ειδικότερες προϋποθέσεις του Ν 2472/1997⁴⁶, ενώ ειδικά για τη μαγνητοσκόπηση με αθέμιτα μέσα μη δημόσιων πράξεων τρίτων θεσπίζεται απαγόρευση από το άρθρο 370Α ΠΚ.

β. Προστασία του προφορικού λόγου

Ο προφορικός λόγος του ανθρώπου, ως στοιχείο στενά συνυφασμένο με την ανθρώπινη ύπαρξη, αποτελεί αναμφίβολα προστατευόμενη έκφανση της προσωπικότητάς του. Μέσω του προφορικού λόγου ο άνθρωπος εξωτερικεύει τις σκέψεις του και αναπτύσσει την κοινωνικότητά του. Η σημασία του προφορικού λόγου για την ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου καθιστά επιτακτική την αναγνώριση στο τελευταίο του απόλυτου δικαιώματος να επιλέγει κυριαρχικά, τόσο το αν ο λόγος του θα καταγραφεί, όσο και το αν η καταγραφή αυτή μπορεί περαιτέρω να δημοσιοποιηθεί. Η αναγνώριση του παραπάνω κυριαρχικού δικαιώματος είναι απαραίτητη, καθώς η ανεπιτήδευτη ανθρώπινη συμπεριφορά θα ήταν κάτω από ένα διαρκή κίνδυνο, εάν η δυνατότητα χρησιμοποίησής του προφορικού λόγου δεν ήταν απεριόριστη⁴⁷.

Κατά τα ανωτέρω η προστασία του προφορικού λόγου στο πλαίσιο του αστικού δικαίου εξασφαλίζεται ως έκφανση της προσωπικότητας του ατόμου στο πλαίσιο των διατάξεων των άρθρων 57 και 59 ΑΚ. Με βάση τη σκέψη του αυτοπροσδιορισμού που διατρέχει τη διάταξη της ΑΚ 57, εναπόκειται στο συγκεκριμένο άτομο να καθορίσει εάν και σε ποιον θα επιτρέψει την αποτύπωση του προφορικού του λόγου, και να αποφασίσει για τη χρησιμοποίηση της αποτυπώσεως⁴⁸. Έτσι και στην περίπτωση του προφορικού λόγου, η συναίνεση του υποκειμένου στην καταγραφή και χρησιμοποίηση αυτού αίρει τον παράνομο χαρακτήρα της, καθώς το υποκείμενο του δικαιώματος θέτει εν προκειμένω τη συγκεκριμένη έκφανση της προσωπικότητάς του εκτός του πεδίου προστασίας της προσωπικότητας. Προκειμένου να διακριβωθεί η ύπαρξη της σχετικής συναίνεσής, η οποία δεν είναι πάντοτε ευχερής, λαμβάνεται υπόψη μια σειρά κριτηρίων. Καταρχάς θα πρέπει να σημειωθεί ότι η έκφραση του προφορικού λόγου σε δημόσιο χώρο και η απεύθυνσή του προς έναν αόριστο αριθμό προσώπων, μπορεί να εκληφθεί ως συναίνεση του προσώπου για μαγνητοφώνηση του λόγου του και χρησιμοποίηση αυτού. Ωστόσο ακόμη και στις περιπτώσεις αυτές, η απάντηση δεν είναι πάντοτε καταφατική, αλλά πάντοτε εξαρτάται από τις ειδικότερες περιστάσεις της κάθε περίπτωσης⁴⁹.

Ο προφορικός λόγος ως έκφανση της προσωπικότητας του ατόμου προστατεύεται και στο πλαίσιο των κανόνων δεοντολογίας. Ειδικά όσον αφορά τη ραδιοηχοοπτική νομοθεσία αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 2 του ΠΔ 77/2003 περί Κώδικα Δεοντολογίας ειδησιογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών ραδιοηχοοπτικών εκπομπών δεν επιτρέπεται να καταγράφονται οι συνομιλίες πολιτών χωρίς την άδειά τους.

Σε κάθε περίπτωση, ο παράνομος χαρακτήρας της χωρίς τη συναίνεση του δικαιούχου μαγνητοφώνησής μπορεί να παραμερισθεί, όταν υπάρχει δικαιολογημένο προς τούτο ενδιαφέρον. Ως κριτήρια για τη σχετική στάθμιση λαμβάνονται υπόψη η βαρύτητα της σχετικής προσβολής, το κατά πόσον η μαγνητοφώνηση ήταν απαραίτητη για την επίτευξη των σκοπών της δημοσιογραφικής έρευνας ή αν αυτοί μπορούσαν να ικανοποιηθούν με τη χρήση ηπιότερων μέσων. Εφόσον γίνει δεκτό ότι κατά τα ανωτέρω η μαγνητοφώνηση του προσώπου ήταν αναγκαία και πρόσφορη για την επίτευξη των σκοπών της δημοσιογραφικής έρευνας δικαιολογείται η μαγνητοφώνηση, εάν το ενδιαφέρον που αποσκοπείται να ικανοποιηθεί με αυτήν υπερτερεί σαφώς της μέσω της λήψεως επεμβάσεως στην προσωπικότητα.

Προς την ίδια κατεύθυνση, της άρσης του παράνομου χαρακτήρα της χωρίς συναίνεση καταγραφής του προφορικού λόγου σε περίπτωση διαφύλαξης ενός υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος κινείται και η ραδιοηχοοπτική νομοθεσία. Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 2 ΠΔ 77/2003 κατά την εφαρμογή του Κώδικα δεοντολογίας «ισχύει η απορρέουσα από το Σύνταγμα και γενόμενη δεκτική από τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας αρχή της στάθμισης κατά περίπτωση του διακυβευόμενου δημοσίου συμφέροντος». Στο πλαίσιο της εξασφάλισης του δημοσίου συμφέροντος και μετά από στάθμιση των αντικρουόμενων συμφερόντων μπορεί να κριθεί κατά περίπτωση ότι η συλλογή από ραδιοηχοοπτικούς σταθμούς υλικού με αθέμιτα μέσα, π.χ. η καταγραφή προφορικής συνομιλίας εν αγνοία των υποκειμένων, είναι επιτρεπτή, εφόσον οι πράξεις αυτές δικαιολογούνται χάριν προστασίας ενός υπέρτερου έννομου συμφέροντος, το οποίο δεν μπορούσε να διαφυλαχθεί διαφορετικά⁵⁰.

Εκτός από τις αστικές διατάξεις προστασίας της προσωπικότητας, η ελευθερία προσβάσεως στις πηγές πληροφορικής και επεξεργασίας των πληροφοριών περιορίζεται από το άρθρο 370Α του Ποινικού Κώδικα περί παραβίασής του απορρήτου των τηλεφωνημάτων και της προφορικής συνομιλίας. Σύμφωνα με το παραπάνω άρθρο είναι πα-

46. Βλ. την υπ' αριθμόν 44/2004 απόφαση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων και την ΜΠρΑθ 959/2004 Αρμ 2005,203, οι οποίες αντιμετώπισαν διαφορετικά το ζήτημα, όταν επιλήφθηκαν της ίδιας διαφοράς, καθώς και *Ευγενία Αλεξανδροπούλου-Αιγυπιάδου*, Η αυθαίρετη φωτογράφιση προσώπου και η προστασία του από την ειδική νομοθεσία για τα προσωπικά δεδομένα, Αρμ 2005,313 επ.

47. Ολ ΑΠ 1/2001 ΕΛΔ 2001,374.

48. *Καράκωστας Ι.*, Το δίκαιο των ΜΜΕ, σελ. 204.

49. *Καράκωστας Ι.*, Το δίκαιο των ΜΜΕ, σελ. 204.

50. *Γαρουφαλιά Ο.*, Η προσβολή του δικαιώματος της προσωπικότητας από τα ΜΜΕ, ΔιΜΜΕ 2006,487 [491]. Βλ. και την ΑΔΑΕ 41/2006 ΔιΜΜΕ 2006,435 με την οποία κρίθηκε ότι η καταγραφή συνομιλίας μεταξύ δημοσιογράφου και τρίτου εν αγνοία του τελευταίου είναι παράνομη, καθώς στην προκειμένη περίπτωση το δημόσιο συμφέρον μπορούσε να διαφυλαχθεί με την αποστολή των σχετικών πληροφοριών περί παράνομης δραστηριότητας του τρίτου στον αρμόδιο εισαγγελέα.

ράνομη τόσο η παρακολούθηση με ειδικά τεχνικά μέσα, όσο και η μαγνητοφώνηση προφορικής συνομιλίας μεταξύ τρίτων που δεν διεξάγεται δημόσια. Περαιτέρω, σύμφωνα με τη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου, είναι παράνομη και η μαγνητοφώνηση ιδιωτικής συνομιλίας μεταξύ του δράστη και τρίτου, χωρίς τη συναίνεση του τελευταίου. Τέλος, παράνομη είναι και η χρήση των μαγνητοταινιών που αποκτήθηκαν κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 370Α ΠΚ.

Εξαίρεση από την παραπάνω απαγόρευση προβλέπει η παρ. 4 του άρθρου 370Α ΠΚ, σύμφωνα με την οποία η πράξη δεν είναι άδικη σε περίπτωση που η χρήση έγινε ενώπιον οποιασδήποτε δικαστικής ή άλλης ανακριτικής αρχής για τη διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος, που δεν μπορούσε να διαφυλαχθεί διαφορετικά, μόνο όμως στις περιπτώσεις που η χρήση της αθέμιτης, κατά τα πιο πάνω οριζόμενα, μαγνητοταινίας ή μαγνητοσκοπήσης, έγινε από τον τρίτο και όχι από τον αιτουργό ή τον ηθικό αιτουργό της υποκλοπής⁵¹. Σύμφωνα δε με την ΟΛΑΠ 1/2001 η μόνη εξαίρεση από την απόλυτη απαγόρευση χρήσης παρανόμως αποκτηθέντων αποδεικτικών μέσων είναι η προστασία συνταγματικά υπέρτερων εννόμων αγαθών, όπως είναι η ανθρώπινη ζωή⁵². Ενδιαφέρουσα για το παραπάνω ζήτημα είναι και η ΑΠ 1351/1997, η οποία έκρινε ότι λαμβάνεται υπόψη και αξιολογείται μαγνητοφωνημένη ιδιωτική συνομιλία μεταξύ του κατηγορουμένου και τρίτου χωρίς τη συναίνεση του τελευταίου για την αθώωση του πρώτου⁵³. Αντίστοιχη άποψη εκφράζεται και στην ΣτΕ 3922/2005⁵⁴, η οποία παρέπεμψε το σχετικό ζήτημα στην Ολομέλεια ως θέμα γενικότερου ενδιαφέροντος, αλλά καταρχάς έκρινε ότι επί παράνομης μαγνητοσκοπήσης η σχετική καταγραφή θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο πειθαρχικής διαδικασίας μόνο από τον εγκαλούμενο προς απαλλαγή του από τις σχετικές κατηγορίες.

γ. Προστασία του γραπτού λόγου

Εκδήλωση της προσωπικότητας του ατόμου αποτελεί αναμφίβολα και η γραπτή αποτύπωση των σκέψεών του, η οποία προστατεύεται στο πλαίσιο των διατάξεων των άρθρων 57 και 59 ΑΚ. Από την απόλυτη προστασία της προσωπικότητας προκύπτει αβίαστα ότι και στην περίπτωση του γραπτού λόγου εναπόκειται αποκλειστικά στο υποκείμενο του δικαιώματος να αποφασίσει αν και σε ποια μορφή θα λάβουν τρίτοι γνώση των γραπτών του ή αν αυτά θα δημοσιοποιηθούν με οποιονδήποτε τρόπο.

Η προστασία του γραπτού λόγου, υπό την έννοια της προστασίας του απορρήτου αυτού, επιτυγχάνεται σε επίπεδο ποινικού δικαίου μέσω της διάταξης του άρθρου 370 ΠΚ, με το οποίο εκφράζεται το κατοχυρωμένο συνταγματικά απόρρητο των επιστολών (άρθρο 19 του Συντάγματος). Σύμφωνα με το παραπάνω άρθρο, όποιος αθέμιτα και με σκοπό να λάβει γνώση του περιεχομένου τους ανοίγει κλειστή επιστολή ή άλλο κλειστό έγγραφο ή παραβιάζει τον κλειστό χώρο στον οποίο είναι φυλαγμένα ή με οποιον-

δήποτε τρόπο εισχωρεί σε ξένα απόρρητα διαβάζοντας ή αντιγράφοντας ή αποτυπώνοντας με άλλο τρόπο επιστολή ή άλλο έγγραφο τιμωρείται με χρηματική ποινή ή με φυλάκιση μέχρι ενός έτους. Στο πεδίο εφαρμογής του παραπάνω άρθρου εντάσσεται κάθε είδους έγγραφο, ακόμη και ηλεκτρονικής μορφής⁵⁵, όπως συνάγεται από το άρθρο 13 στοιχ. γ' ΠΚ, το οποίο υπάγει στην έννοια του εγγράφου και κάθε μέσο, το οποίο χρησιμοποιείται από υπολογιστή ή περιφερειακή μνήμη υπολογιστή, με ηλεκτρονικό, μαγνητικό ή άλλο τρόπο για εγγραφή, αποθήκευση ή αναπαραγωγή στοιχείων, που δεν μπορούν να διαβαστούν άμεσα, όπως επίσης και κάθε μαγνητικό, ηλεκτρονικό ή άλλο υλικό στο οποίο εγγράφεται οποιαδήποτε πληροφορία. Ένα τέτοιο απόρρητο, προστατευόμενο από την παραπάνω διάταξη, υπάρχει όταν τα διαλαμβανόμενα στο έγγραφο περιστατικά είναι γνωστά σε ένα ή περισσότερα άτομα, αλλά όχι σε αόριστο αριθμό προσώπων.

Σε επίπεδο αστικού δικαίου γίνεται δεκτό ότι η γνώση του περιεχομένου ενός εγγράφου, χωρίς τη συναίνεση του υποκειμένου του σχετικού δικαιώματος, ανεξαρτήτως τρόπου με τον οποίο έγινε, μπορεί να οδηγήσει σε προσβολή του δικαιώματος της προσωπικότητας⁵⁶. Ωστόσο, προκειμένου να διαπιστωθεί αν στη συγκεκριμένη περίπτωση πράγματι επήλθε η σχετική προσβολή, θα ληφθεί υπόψη μια σειρά κριτηρίων. Το περιεχόμενο του εγγράφου παίζει σαφώς σημαντικό ρόλο, καθώς η προσβολή της προσωπικότητας θα είναι πράγματι εντονότερη σε περίπτωση που τα διαλαμβανόμενα στο έγγραφο αποτελούν στοιχεία μη ευρέως γνωστά ή αφορούντα τον ιδιωτικό βίο του υποκειμένου του δικαιώματος, τα οποία καταγράφηκαν με τη θέληση και την πεποίθηση ότι θα παραμείνουν εμπιστευτικά. Περαιτέρω η ιδιότητα του συγγραφέα του εγγράφου ως δημοσίου προσώπου, σαφώς παίζει ρόλο κατά τη σχετική στάθμιση, σε συνδυασμό, όμως, με το περιεχόμενο του σχετικού εγγράφου, εφόσον δηλαδή τα διαλαμβανόμενα στο έγγραφο έχουν σχέση με την ιδιότητά του αυτή. Επιπροσθέτως, σημασία έχει και ο βαθμός επιμέλειας που επέδειξε ο συγγραφέας κατά τη φύλαξη του εγγράφου, καθώς η αμελής φύλαξη αυτού ή η διάθεσή του σε κοινή θέα μπορεί να εκληφθεί ακόμη και ως συναίνεσή του στην αποκάλυψη του περιεχομένου του. Σε κάθε περίπτωση η κατάφαση ή μη προσβολής του δικαιώματος της προσωπικότητας εξαρτάται από τις ειδικό-

51. ΑΠ 2383/2003 Συνήγορος 2004,200=ΠοινΔικ 2004,389 με σχόλιο Κ. Χατζικωνσταντή= ΠοινΛογ 2003,2555.

52. Βλ. και Μανωλεδάκη Ι., Η άρση του άδικου χαρακτήρα του απορρήτου των τηλεφωνημάτων και της ιδιωτικής συνομιλίας, ΠοινΔικ 2002,277, ο οποίος δέχεται ότι αίρεται το άδικο της παράνομης μαγνητοφώνησης, αν ο χρήστης αποδεικνύει με το προϊόν της υποκλοπής την τέλεση κακούργηματος που απειλείται με ισόβια κάθειρξη ενώπιον δικαστηρίου και εφόσον το δικαστήριο εκδώσει γι αυτό ειδικά αιτιολογημένη απόφαση.

53. ΠοινΔικ 1998,96 με σχόλιο Γ. Συλίκου.

54. ΔιΜΜΕ 2005,564.

55. ΕφΑθ 9099/2005 ΔιΜΜΕ 2005,561.

56. Καρακώστας Ι., Το δίκαιο των ΜΜΕ, σελ. 205.

τερες συνθήκες της κάθε περίπτωσης, ενώ το προσωπικό συμφέρον του συγγραφέα για μη δημοσίευση εμπιστευτικών του εγγράφων είναι ενδεχόμενο να υποχωρήσει προ ενός σαφώς υπέρτερου συμφέροντος, δημόσιου ή ιδιωτικού, που εξυπηρετείται από τη δημοσιοποίηση⁵⁷.

IV. Σχέση δημοσιογραφικής έρευνας και δημοσίευσης - Χρήση από τα ΜΜΕ πληροφοριών που αποκτήθηκαν με παράνομο τρόπο

Όπως έχει καταστεί, νομίζω, φανερό από τη μέχρι τώρα ανάλυση η δημοσιογραφική έρευνα και η δημοσίευση συνδέονται με στενά μεταξύ τους, καθώς η δημοσιογραφική έρευνα αποτελεί κατά κανόνα απαραίτητο προστάδιο της δημοσίευσης, συνιστούν, όμως, αυτοτελή και διακριτά στάδια της διαδικασίας ενημέρωσης του κοινού. Στο παραπάνω πλαίσιο γίνεται κατανοητό ότι ο έλεγχος της νομιμότητας των ενεργειών των εκπροσώπων των ΜΜΕ δεν γίνεται ενιαία επί του συνόλου της διαδικασίας, αλλά εφαρμόζεται ξεχωριστά σε κάθε στάδιο. Βάσει των ανωτέρω γίνεται δεκτό ότι οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν κατά παράνομο τρόπο, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο νόμιμης δημοσίευσης και το αντίθετο⁵⁸.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει στο πλαίσιο της σχέσης δημοσιογραφικής έρευνας και δημοσίευσης το ερώτημα αν είναι δυνατόν ο δημοσιογράφος να χρησιμοποιήσει σε δημοσίευσμά του πληροφορίες που αποκτήθηκαν κατά παράνομο τρόπο, αποτελούν δηλαδή προϊόν παράνομης δημοσιογραφικής έρευνας. Κατά την κρατούσα στην ελληνική θεωρία άποψη⁵⁹ η συνταγματική κατοχύρωση του δημοσιογραφικού απορρήτου επιτρέπει τη χρήση των πληροφοριών που έχουν συλλεγεί από τρίτον χωρίς τη συμμετοχή του δημοσιογράφου, εφόσον πρόκειται για αληθή δεδομένα, για τη δημοσιογραφική αξιοποίηση των οποίων υπάρχει ενδιαφέρον του κοινού υπέρτερο των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων που πλήττονται με τη δημοσίευση. Επισημαίνεται δε ότι η στάθμιση των συμφερόντων δεν μπορεί ποτέ να αποβεί υπέρ της νομιμότητας της δημοσίευσης, όταν τα δεδομένα που πρόκειται να αποκαλυφθούν είτε αναφέρονται σε νόμιμες δραστηριότητες του υποκειμένου των δεδομένων ή τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για την άντλησή τους προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια⁶⁰. Σε κάθε περίπτωση κατά την κρατούσα άποψη, η στάθμιση των συμφερόντων προκειμένου να κριθεί αν είναι νόμιμη η δημοσίευση δεν μπορεί να εφαρμοσθεί στην περίπτωση που ο δημοσιογράφος έχει συμμετάσχει προσωπικά στην παράνομη συλλογή των πληροφοριών, καθώς η ελευθερία των ΜΜΕ σε καμία περίπτωση δεν δικαιολογεί ειδικά προνόμια στους εκπροσώπους τους κατά την αναζήτηση των πληροφοριών, που να τους επιτρέπουν να παρανομούν, ενώ περαιτέρω θα ήταν από νομικής πλευ-

ράς αθέμιτο ο παραβαίνων διάταξη νόμου να απολαμβάνει τους καρπούς της παράνομης συμπεριφοράς⁶¹.

Την παραπάνω άποψη περί δυνατότητας δημοσίευσης παρανόμως αποκτηθεισών πληροφοριών στην περίπτωση που ο δημοσιογράφος δεν συμμετείχε προσωπικά στην παράνομη συλλογή τους φαίνεται να ενστερνίζεται και το ΕΔΔΑ στην πρόσφατη απόφαση του της 19.12.2006⁶². Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορούσε τη μετάδοση από το ραδιοφωνικό σταθμό υποκλοπείσας⁶³ συνομιλίας μεταξύ δύο μελών της κυβέρνησης σχετικά με τη διαχείριση μιας κρατικής ασφαλιστικής εταιρείας. Κατά τους ισχυρισμούς του ραδιοφωνικού σταθμού, οι οποίοι δεν είχαν αμφισβητηθεί από τα κρατικά δικαστήρια, οι δημοσιογράφοι δεν είχαν εμπλακεί στην υποκλοπή της τηλεφωνικής συνομιλίας, αλλά η κασέτα είχε αφηθεί από άγνωστα πρόσωπα στο γραμματοκιβώτιό τους. Το δικαστήριο, αφού έκρινε καταρχάς ότι η δημοσιοποίηση της συγκεκριμένης συνομιλίας ήταν δικαιολογημένη, καθώς είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το κοινό, αφού αφορούσε ένα φλέγον πολιτικό ζήτημα, έκρινε ότι η παρανομία του τρίτου άγνωστου προμηθευτή της μαγνητοφωνημένης συνομιλίας δεν μπορεί να στερήσει τον ραδιοφωνικό σταθμό από την προστασία που παρέχει το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ.

Επομένως κατά την κρατούσα γνώμη, η δημοσίευση στοιχείων που αποκτήθηκαν καθ' υπέρβαση των ορίων της δημοσιογραφικής έρευνας είναι επιτρεπτή σε περίπτωση που ο δημοσιογράφος δεν είχε συμμετοχή στην παράνομη

57. Βλ. την πολύ ενδιαφέρουσα ΕφΑθ 9099/2005 ΔιΜΜΕ 2005,561, η οποία έκρινε ότι η δημοσιοποίηση ηλεκτρονικών επιστολών (e-mail) της πρώην συζύγου πρωθυπουργού, οι οποίες ήταν προϊόν υποκλοπής δεν παρίστατο εν προκειμένω δικαιολογημένη, λόγω ύπαρξης ενός σαφώς υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος, καθώς δεν προέκυπτε από το περιεχόμενό τους ούτε η τέλεση αξιόποινων πράξεων, ούτε προσβολή της ελληνικής συνταγματικής τάξης και της ομαλής λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος, οι οποίες αποτελούν κατά την απόφαση τις μοναδικές περιπτώσεις στις οποίες θα δικαιολογούνταν στη συγκεκριμένη περίπτωση η άρση του παράνομου χαρακτήρα της απόκτησης και δημοσίευσης των σχετικών επιστολών.

58. Καράκωστας Ι., Το δίκαιο των ΜΜΕ, σελ. 227.

59. Καράκωστας Ι., Το δίκαιο των ΜΜΕ, σελ. 226 επ., ο ίδιος, Προσωπικότητα και Τύπος, σελ. 178 επ., ο ίδιος, Όροι και προϋποθέσεις δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων που αφορούν πρόσωπο της επικαιρότητας (γνωμ.), ΔιΜΜΕ 2005,24 [26].

60. Καράκωστας Ι., Όροι και προϋποθέσεις δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων που αφορούν πρόσωπο της επικαιρότητας (γνωμ.), ΔιΜΜΕ 2005,24 [26].

61. Καράκωστας Ι., Το δίκαιο των ΜΜΕ, σελ. 226 επ., όπου και σχολίο της αντίθετης απόφασης του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου στην υπόθεση Bild-Wallraf, το οποίο έκρινε ότι η δημοσίευση στοιχείων που αποκτήθηκαν παράνομα είναι νόμιμη παρά το γεγονός ότι ο ίδιος ο δημοσιογράφος είχε προβεί στην παράνομη συλλογή τους, ο ίδιος, Προσωπικότητα και Τύπος, σελ. 178 επ., ο ίδιος, Όροι και προϋποθέσεις δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων που αφορούν πρόσωπο της επικαιρότητας (γνωμ.), ΔιΜΜΕ 2005,24 [26].

62. Υπόθεση 62202/2000 Radio Twist SA κατά Σλοβακίας, ΔιΜΜΕ 2007,139.

63. Πρβλ. και υπόθεση Kruslin (24.4.1990).

απόκτησή τους. Βέβαια το παραπάνω δεν αναιρεί το γεγονός ότι η δημοσίευση θα πρέπει να είναι και καθ' εαυτή νόμιμη, δηλαδή να δικαιολογείται από το ενδιαφέρον του κοινού για ενημέρωση, απλώς η συγκεκριμένη στάθμιση των αντικρουόμενων συμφερόντων δεν θα χρωματίζεται από την παράνομη συλλογή των πληροφοριών.

V. Επίμετρο

Η δημοσιογραφική έρευνα αποτελεί αναμφίβολα ένα σημαντικό και ουσιώδες στάδιο της λειτουργίας των ΜΜΕ. Υπό την έννοια αυτή η συνταγματική της προστασία είναι

αναμφίβολη και απαραίτητη. Ωστόσο, οι κίνδυνοι που ανακύπτουν για την προσωπικότητα κατά το στάδιο της διεξαγωγής της επιβάλλουν την οριοθέτησή της, η οποία επιτυγχάνεται επαρκώς στο πλαίσιο του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου σχετικά με την προστασία της προσωπικότητας. Θα πρέπει μάλιστα να σημειωθεί ότι η ελαστικότητα που χαρακτηρίζει τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας σχετικά με την προστασία της προσωπικότητας επιτρέπει την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων που ανακύπτουν και από τις σύγχρονες μορφές της δημοσιογραφικής έρευνας.
